

POSTANOWIENIE

16 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa

na posiedzeniu niejawnym 16 kwietnia 2026 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku P.K.

z udziałem A.K.

o podział majątku wspólnego,

na skutek skargi kasacyjnej P.K.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Siedlcach

z 29 maja 2024 r., V Ca 415/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia wnioskodawcy do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

(P.H.)

UZASADNIENIE

Wnioskodawca P.K. wywiódł skargę kasacyjną na postanowienie Sądu Okręgowego w Siedlcach z 29 maja 2024 r., wydanego w sprawie, przy udziale A.K., o podział majątku wspólnego.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący wskazał na potrzebę dokonania wykładni art. 5 k.c. w zakresie uwzględnienia przez sąd nadużycia prawa podmiotowego z urzędu, czy jedynie na zarzut.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

W przypadku przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. przyjęcie skargi do rozpoznania może uzasadniać rozbieżność występująca w orzecznictwie Sądu Najwyższego lub sądów powszechnych. Jednakże jeśli skarżący dąży do zakwestionowania ustalonej już linii orzeczniczej, to powinien przedstawić istotne argumenty, ze względu na które zmiana stanowiska Sądu Najwyższego wydaje się zasadna (zob. np. postanowienia SN: z 21 sierpnia 2024 r., I CSK 1927/24; z 13 sierpnia 2024 r., I CSK 1623/24; z 16 listopada 2023 r., I CSK 3453/23; z 20 października 2023 r., I CSK 1658/23; z 14 czerwca 2023 r., I CSK 1105/23).

Skarżący wskazał na potrzebę wykładni art. 5 k.c., rozbieżności te miały sprowadzać się do tego, czy sąd rozpoznający sprawę może uwzględnić nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.) z urzędu, czy też uczynić to może jedynie na zarzut.

Podział majątku wspólnego ma oczywiście nie tylko czysto techniczne znaczenie, w istocie na jego skutek dochodzi do przekazania na rzecz jednego z małżonków składników ówczesnego majątku wspólnego w zamian za określone spłaty, jednakże o sposobie podziału decyduje wiele czynników, przy czym wierność małżeńska i wina za rozkład pożycia małżeńskiego nie są tymi najistotniejszymi (te okoliczności mają pierwszorzędne znaczenie w innym postępowaniu). Artykuł 5 k.c., stanowiący podstawę wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (a jednocześnie i zarzutów kasacyjnych), reguluje problematykę nadużycia prawa w znaczeniu podmiotowym. Istotą tego zjawiska jest to, że określone zachowanie mieści się, formalnie rzecz ujmując, w granicach przysługującego prawa, w rzeczywistości jednak narusza ono porządek prawny i sformułowane w nim w sposób obiektywny zasady postępowania. Przepis

wskazuje również skutki nadużycia prawa. Artykuł 5 k.c. może znaleźć zastosowanie (jest to możliwość, a nie przymus jego stosowania) tylko wtedy, gdy spełnione są łącznie trzy przesłanki: 1) uprawnionemu podmiotowi przysługuje prawo (uprawnienie materialnoprawne), którego dotyczy nadużycie; 2) uprawniony podmiot wykonuje przysługujące mu prawo; 3) wykonywanie prawa pozostaje w sprzeczności z jednym z kryteriów wymienionych w art. 5 k.c., tj. z zasadami współżycia społecznego lub też ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Przepis ten znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy osobie uprawnionej przysługuje - formalnie rzecz ujmując - określone prawo podmiotowe, lecz w świetle oceny danego stanu faktycznego i przy uwzględnieniu treści konkretnej normy prawnej korzystanie przez nią z tego prawa pozostaje w sprzeczności z zasadami wskazanymi w art. 5 k.c. (zob. postanowienie SN z 25 czerwca 2025 r., I CSK 1085/25).

Stosowanie art. 5 k.c. powinno cechować się umiarem, ostrożnością i wnikliwym rozważaniem wszystkich okoliczności. Przepis ten nie może być traktowany jako uniwersalny środek czynienia sprawiedliwości i nie uprawnia sądu do działalności prawotwórczej, np. przez dokonywanie korekty skutków zdarzenia prawnego w sposób czyniący zadość poczuciu sprawiedliwości. Należy zwrócić uwagę, że uznanie danego zachowania za przejaw nadużycia prawa podmiotowego nie powoduje odjęcia uprawnionemu przysługującego mu prawa. Pozostaje on w dalszym ciągu uprawnionym. Natomiast stanowisko o nadużyciu prawa podmiotowego musi być oparte na silnych argumentach, pozwalających przeważać, czy należy udzielić ochrony takiemu sposobowi wykonywania uprawnień. Odmowa udzielenia ochrony powinna być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle wartości powszechnie uznawanych w społeczeństwie (zob. wyrok SN z 3 czerwca 2025 r., II CSKP 855/23).

Stosowanie art. 5 k.c. zawsze następuje na tle okoliczności danej sprawy, a przepis ten przyznaje sądowi pewną dozę swobody w ocenie. Nie można zatem tworzyć uniwersalnych, nadających się do zastosowania w każdej sprawie wskazówek co do tego, kiedy określone działania stanowią nadużycie prawa podmiotowego. Błędna jest koncepcja, zgodnie z którą art. 5 k.c. może być

przydatny w ocenie, czy określone działania świadczą o wyrażeniu przez inwestora zgody na zawarcie umowy podwykonawczej (zob. postanowienie SN z 30 października 2024 r., I CSK 2457/23).

Podkreślenia wymaga, że art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i może mieć zastosowanie w przypadku nadużycia prawa przez osobę korzystającą z przysługującego jej formalnie uprawnienia. Istnieje wszak domniemanie, że osoba uprawniona korzysta z przysługującego jej prawa podmiotowego w sposób legalny, tj. zasługujący na ochronę prawną. Kwestionujący takie uprawnienie obowiązany jest wykazać racjonalne przesłanki swojej kontestacji (art. 6 KC; por. wyroki SN: z 9 lipca 2008 r., V CSK 43/08; z 19 grudnia 2007 r., V CSK 315/07). Oznacza to, że pozwany ma obowiązek podnieść zarzut nadużycia prawa i udowodnić w toku postępowania, że występują szczególne okoliczności, uzasadniające nieudzielenie ochrony prawnej uprawnionemu. Za niedopuszczalne, co do zasady, należy uznać działanie w tym zakresie sądu z urzędu (por. wyrok SN z 28 października 2003 r., I CK 222/02,; odmiennie w wyroku z 23 maja 2013 r., IV CSK 660/12, gdzie SN dopuścił możliwość dokonania przez sąd z urzędu oceny sposobu wykonywania prawa podmiotowego).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania zabrakło zatem kwestii prawnych, które nie zostały jeszcze rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy.

Z tej przyczyny Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Adam Doliwa

(P.H.)

[SOP]